

**Archeologisch bureauonderzoek
Dorpsweg 9 te Reeuwijk(-Dorp)
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk**

KSP Archeologie

Colofon

Versie	:	1.1 20 september 2023
Status	:	Door de opdrachtgever is versie 1.0 (d.d. 17 augustus 2023) op 28 augustus 2023 ter goedkeuring aangeleverd bij de archeologische adviseur van de bevoegde overheid. Deze heeft op 20 september 2023 laten weten in te stemmen met de conclusies. Over dit rapport had voorafgaand aan de beoordeling nog geen (inhoudelijke) afstemming met de bevoegde overheid plaatsgevonden. Op 14 augustus is contact geweest met de regio-archeoloog van de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) met een vraag over het archeologiebeleid en om enkele rapporten op te vragen die niet in Archis of DANS stonden.
KSP Rapport	:	23080
Auteur	:	E. van der Klooster (senior KNA Prospector)
ISSN	:	2542-7490
Foto's en afbeeldingen	:	KSP Archeologie
Beheer en plaats documentatie	:	KSP Archeologie te Duiven
Autorisatie	:	E.A. Schorn (senior KNA Prospector)
Datum autorisatie	:	17 augustus 2023

KSP Archeologie

www.ksparcheologie.nl | info@ksparcheologie.nl

Disclaimer

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder bronvermelding.

KSP Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit onderhavig onderzoek of de gegeven adviezen.

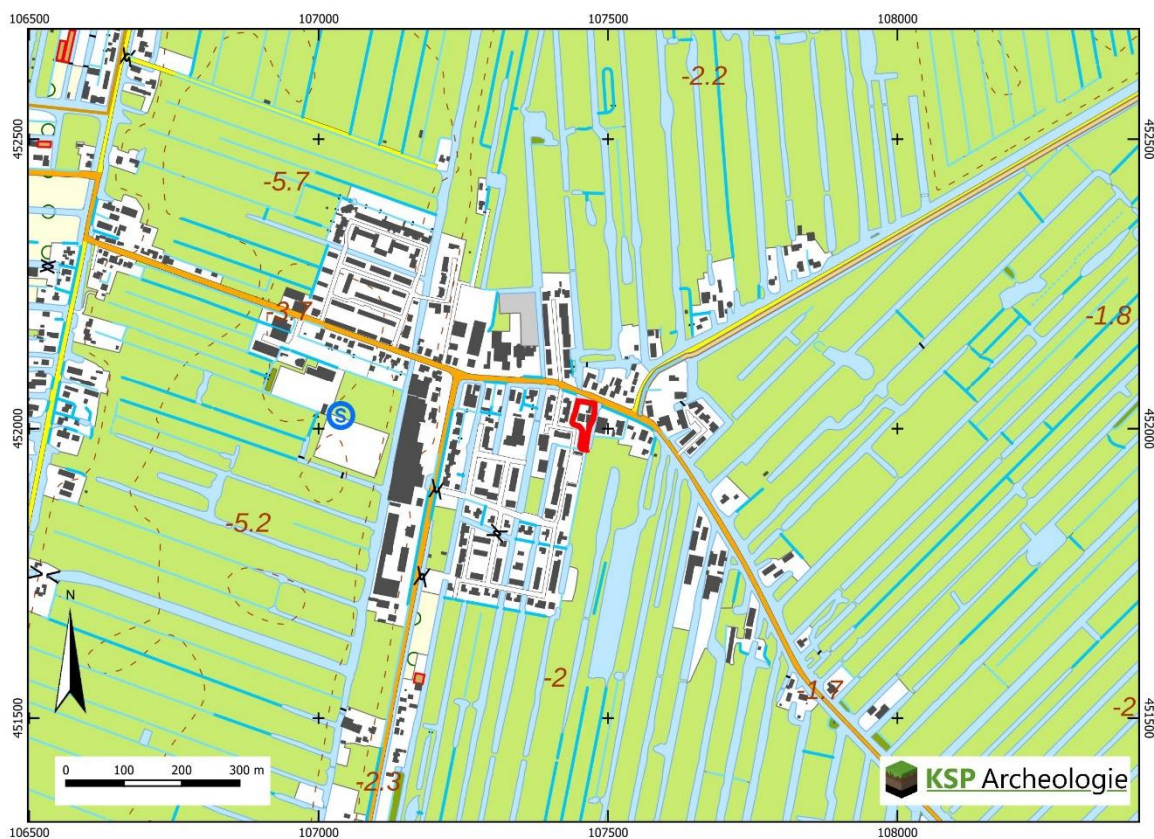
KSP Archeologie beschikt over het Procescertificaat Archeologie dat is verleend op basis van de beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 voor protocol 4002 'bureauonderzoek' en protocol 4003 'inventariserend veldonderzoek – onderdeel overig'. Wanneer de certificatie-eisen strijdig zijn met de eisen van de bevoegde overheid, dan gaat KSP Archeologie uit van de eisen van de bevoegde overheid omdat die sanctioneerbaar zijn.

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Onderzoekskader	6
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	6
1.3 Overheidsbeleid	6
1.4 Toekomstige situatie	7
1.5 Onderzoeksdoel	8
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Huidige situatie	9
2.2 Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens	10
2.3 Historische situatie en mogelijke verstoringen	13
2.4 Beschrijving van archeologische gegevens	19
2.5 Beschrijving van de ondergrondse bouwhistorische waarden	21
2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting	22
3 Conclusie en advies	24
3.1 Conclusie	24
3.2 Advies	24
Literatuur	25
Bijlage 1 Geomorfologische kaart	
Bijlage 2 Bodemkaart	
Bijlage 3 Archeologische gegevens	
Bijlage 4 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken	
Lijst van afbeeldingen	
Figuur 1: Het plangebied op de topografische kaart schaal 1:10.000 (bron: Kadaster).	4
Figuur 2: Het plangebied op de archeologische beleidskaart 2021 (van der Veen & Wolzak 2021) met uitsnede.	7
Figuur 3: Bestaande en gewenste situatie (bron: Lex Bruns Architect)	7
Figuur 4: Foto's vanuit het zuidwesten van de woning. (bron: Lex Bruns Architect) en het noordwesten (Google Streetview 2023)	9
Figuur 5: Foto vanaf het noorden (bron: Google Streetview, april 2023)	9
Figuur 6: Ligging van kabels en leidingen (bron: KLIC oriëntatie melding 15 augustus 2023) en op basis van de luchtfoto 2022 herkenbare bouwdelen.	10
Figuur 7: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl).	11
Figuur 8: Het plangebied op de paleogeografische reconstructie van de stroomgordelkaart (Cohen e.a. 2012).	12
Figuur 9: Geologische opbouw in de boringen rondom het plangebied (www.dinoloket.nl)	13
Figuur 10: Het plangebied (rood) op de kadastrale minuut uit 1828 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl) met daarover de huidige bebouwingcontouren (oranje, bron: BAG)	15
Figuur 11: Het plangebied op kaarten tussen 1915 en 2011 (bron: www.topotijdreis.nl).	16
Figuur 12: Kadastrale ontwikkelingen in het plangebied (bron: kadaster archief viewer), blauwe cijfers/lijnen: vervalt, rode cijfers/lijnen: toevoegingen.	17
Figuur 13: Foto van de bouwtekening uit 1941 (RHC R002-680-621).	18
Figuur 14: Foto van de bouwtekening uit 1980 (RHC R098b-483).	18
Figuur 15: Het plangebied (globaal in blauw aangeven) en in paars de archeologische onderzoeken zoals bekend bij de ODMH (atlas.odmh.nl)	21
Lijst van tabellen	
Tabel 1: Informatie uit RHC-bouwdossiers en kadaster archieven	19
Tabel 2: Overzicht van onderzoeksmeldingen binnen 500 m van het plangebied (bron: archis.cultureelerfgoed.nl).	20
Tabel 3: Specifieke archeologische verwachting per periode voor het plangebied.	22

Administratieve gegevens

KSP Projectnummer	: 23080
Opdrachtgever	: Mookie BV
Uitvoerder/projectleider	: KSP Archeologie, E. van der Klooster (senior KNA Prospector)
Bevoegde overheid	: Gemeente Bodegraven-Reeuwijk
Deskundige namens bevoegde overheid	: Omgevingsdienst Midden-Holland, J. Noordervliet-van Zwiene (Adviseur bodem en archeologie)
Onderzoeksmelding	: 5453839100
Provincie	: Zuid-Holland
Gemeente	: Bodegraven-Reeuwijk
Toponiem	: Dorpsweg 9 te Reeuwijk(-Dorp)
Centrum-coördinaat	: x: 107.459 / y: 452015
Kadastrale gegevens	: Reeuwijk sectie B perceel 5391 m.u.v. water en wegvak Dorpsweg.
Periode uitvoering onderzoek	: Augustus 2023

Figuur 1: Het plangebied op de topografische kaart schaal 1:10.000 (bron: Kadaster).

Samenvatting

KSP Archeologie heeft een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie aan de Dorpsweg 9 te Reeuwijk (Gemeente Bodegraven-Reeuwijk). Het onderzoek is uitgevoerd voor een bestemmingsplanwijziging voor de sloop van de bestaande woning en opstallen en de bouw van drie nieuwe woningen.

Het doel van het archeologische bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Op de gemeentelijke, archeologische verwachtingskaart is aan het plangebied een (zeer) hoge archeologische verwachting toegekend (Waarde – Archeologie -2 Figuur 2) door de ligging in de historische kern van Reeuwijk-Dorp. Deze verwachting wordt bevestigd door historisch kaartmateriaal waar ter hoogte van het huidige woonhuis en stal uit 1941 een voorganger bekend is op een kaart uit 1828. De voormalige funderingen van de woonhuis-stal van ca. 1828 zullen aangetast zijn door sloop/herbouw rond 1915 en door een brand in 1941 en aansluitend herbouw waarbij het gebouw deels onderkelderd is. Ook ter hoogte van het in 1828 gekarteerde bijgebouw hebben verbouwingen plaatsgevonden.

In de diepere ondergrond is de Vroeg-Neolithische Waddinxveen stroomgordel gekarteerd. Deze heeft een middelhoge verwachting vanaf 5 m-mv (Waarde – Archeologie -4, Figuur 2). Waar in de omgeving geen historische bebouwing of diepere gelegen stroomgordel aanwezig is geldt een lage archeologische verwachting (Waarde – Archeologie -5, Figuur 2).

Advies

Het bureauonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het plangebied minimaal sinds 1828 in gebruik is als erf. De resten van dit erf zullen aangetast zijn door aanpassingen in 1915 en 1941. In 1941 kunnen door brand en de aanleg van een kelder een groter deel van de ondergrondse bouwhistorische resten verloren zijn gegaan. KSP Archeologie acht de kans klein dat er nog een behoudenswaardige huisplaats aanwezig is in de ondergrond en adviseert geen vervolgonderzoek voor de voorgenomen ingrepen. Er is ook geen archeologische dubbelbestemming nodig om de resten uit de Nieuwe tijd te beschermen.

In de diepere ondergrond kunnen resten van de Waddinxveen stroomgordel aanwezig zijn. Dit potentiële archeologische niveau met een middelhoge verwachting voor resten uit het Vroeg-Neolithicum is naar verwachting niet aangetast. Er wordt geadviseerd om aan het plangebied een dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie -4' te geven. Onderzoek is nodig bij ingrepen dieper dan 500 cm (5m) over een oppervlak groter dan 1.000 m². Door de bouw van de drie woningen zal gezamenlijk ca. 250 m² oppervlak onderheid worden. KSP Archeologie acht daarom nader onderzoek naar deze dieper gelegen stroomgordel niet nodig.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. De omgevingsdienst Midden-Holland heeft het rapport namens de gemeente Bodegraven-Reeuwijk beoordeeld en is het eens met de conclusies van het rapport. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk moet nog een selectiebesluit nemen.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van Mookie BV heeft KSP Archeologie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie aan de Dorpsweg 9 te Reeuwijk (Gemeente Bodegraven-Reeuwijk). Het onderzoek is uitgevoerd voor een bestemmingsplanwijziging voor de sloop van de bestaande woning en opstallen en de bouw van drie nieuwe woningen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 (versie 4.1) met bijbehorende protocol (KNA 4.1) 4002 (bureauonderzoek bij landbodems) (www.sikb.nl).

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 4. Geologische formaties, laagpakketten en lagen worden beschreven conform <https://www.dinoloket.nl/stratigrafische-nomenclator>.

1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied is gelijk aan het onderzoeksgebied waarvoor het archeologische onderzoek is uitgevoerd. Het plangebied is ca. 1.750 m² groot en ligt aan de Dorpstraat 9 te Reeuwijk (Figuur 1). Het terrein wordt omgrenst door water.

1.3 Overheidsbeleid

In 1992 heeft Nederland het Europese 'Verdrag van Malta' ondertekend. In het verdrag is de omgang met het Europees archeologische erfgoed geregeld. Belangrijk daarin is dat voorafgaand aan de uitvoering van plannen onderzoek moet worden gedaan naar de aanwezigheid van archeologische waarden en daar in de ontwikkeling van plannen zoveel mogelijk rekening mee te houden.

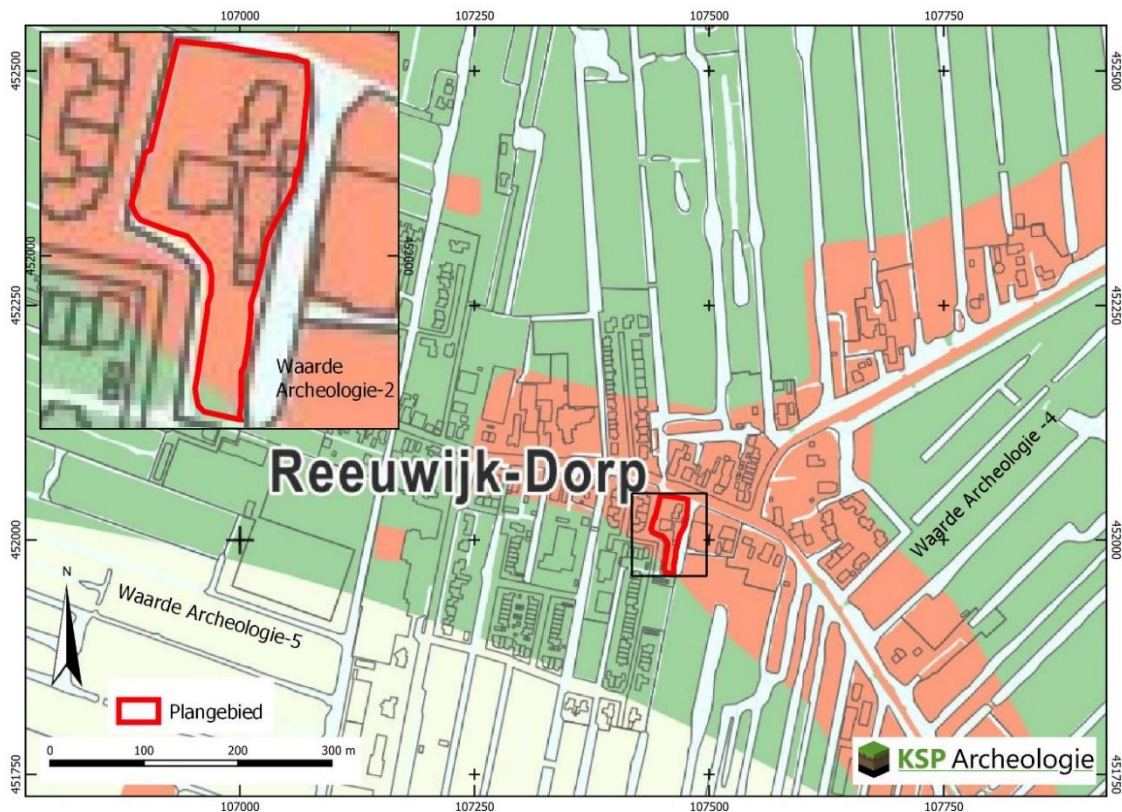
Het wettelijk kader voor de archeologische monumentenzorg is vastgelegd in de Erfgoedwet. Daarnaast hebben de verschillende overheden (het rijk, de provincie en de gemeentes) archeologiebeleid vastgelegd. Gemeenten houden bij de vaststelling van een bestemmingsplan of het verlenen van een vergunning altijd rekening met in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden (Wet ruimtelijke ordening).

Het vigerende bestemmingplan voor het plangebied is 'Reeuwijk Dorp' (vastgesteld 15-05-2013). Daarin zijn geen archeologische dubbelbestemmingen opgenomen, omdat het gehele plangebied een Lage archeologische verwachting (VAW3) kent op de archeologische beleidskaart uit 2012 (De Boer e.a. 2012)

Volgens het 'parapluplan Archeologie' van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk (ontwerp 10-05-2023) geldt voor het merendeel van het plangebied de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie - 2'. Dit betekent dat bij bodemingrepen dieper dan 30 cm over een oppervlak groter dan 100 m² archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Langs de zuidrand van het plangebied komt een kleine zone voor met 'Waarde – Archeologie -4'. Hier is pas onderzoek nodig bij ingrepen dieper dan 500 cm (5m) over een oppervlak groter dan 1.000 m².

De OMDH bevestigde op 14 augustus dat het beleid uit 2021 leidend is bij nieuwe ontwikkelingen. Aangezien deze ondergrenzen van het meest actuele archeologiebeleid bij de realisatie van de nieuwbouwplannen worden overschreden (zie paragraaf 1.4), is archeologisch onderzoek noodzakelijk. Het ontwerpbestemmingplan is gebaseerd op een geactualiseerde archeologische beleidskaart uit 2021 (Figuur 2). Waarde – Archeologie – 2 omvat o.a. historische kernen/bebouwing (zeer hoge verwachting) en bewoningslinten (hoge verwachting). Waarde – Archeologie -4 zijn gronden met diep gelegen stroomgordels met een middelhoge verwachting. Waarde – Archeologie -5 betreft een veen- en komgebied op pleniglaciale dekzandvlakte met een lage verwachting. (van der Veen & Wolzak 2021).

Figuur 2: Het plangebied op de archeologische beleidskaart 2021 (van der Veen & Wolzak 2021) met uitsnede.

1.4 Toekomstige situatie

Op het terrein aan de Dorpsweg 9 bevindt zich een woning en er zijn een aantal schuren aanwezig. Het voornemen is om de bestaande opstallen te slopen en drie nieuwe woningen te bouwen. (Figuur 3). Het nieuwe gebouw A (ca. 63 m²) heeft geen overlap met de bestaande gebouwen. Gebouw B (ca. 90 m²) overlapt grotendeels met een bestaande schuur. Gebouw C (ca. 90 m²) overlapt deels met de zuidelijke uitbouw van een bestaande schuur. 40 m² van het beoogde gebouw C ligt buiten een bestaande schuur.

Figuur 3: Bestaande en gewenste situatie (bron: Lex Bruns Architect)

Voor zover bekend zijn binnen het plangebied geen graafwerkzaamheden voor een bodem- en/of grondwatersanering nodig in het kader van de milieuhygiëne of om niet gesprongen conventionele explosieven op te sporen. Het waterpeil c.q. bodempeil binnen het plangebied zal niet veranderen door de geplande bodemingrepen en zal daarmee geen gevolgen hebben voor de conserveringstoestand van eventuele aanwezige archeologisch resten.

1.5 Onderzoeksdoel

In het kader van de bestemmingsplanwijziging voor het plangebied een archeologisch vooronderzoek nodig. Aangezien het plangebied op de kaart van 1828 al bebouwd bleek (Figuur 10) is er voor gekozen om een bureauonderzoek uit te voeren en aan de hand van de uitkomsten het bureauonderzoek te bepalen of en welke vorm van vervolgonderzoek nodig is.

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde, archeologische verwachting, met behulp van informatie van bestaande bronnen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven onderzoeksgebied.

Het resultaat is een standaardrapport bureauonderzoek met een gespecificeerde archeologische verwachting en een advies. Op basis hiervan wordt vastgesteld of vervolgonderzoek nodig is en zo ja, welke strategie hierbij het beste gevolgd kan worden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Huidige situatie

Om de huidige situatie en mogelijke verstoringen van de bodem in kaart te brengen zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Huidige topografische kaart (Figuur 1);
- Luchtfoto's uit 2016 tot heden (PDOK);
- Grondwaterstanden (Wageningen Environmental Research (2022), <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>);
- Grondwatertrappen gekoppeld aan de Bodemkaart schaal 1:50.000 versie 2006 (geoplaza.vu.nl);
- Gebouwde rijksmonumenten (archis.cultureelerfgoed.nl): geen monument.
- Gemeentelijke monumenten (www.monumenten.nl, versie 2019): geen gemeentelijke monument, Dorpsweg 7 is dat wel.
- Informatie van de opdrachtgever over het plangebied;
- Regionaal Historisch Centrum (RHC) Rijnstreek en Lopikerwaard (<https://rhcrijnstreek.nl/>)
- Informatie over de huidige bebouwing: Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) (bagviewer.kadaster.nl).

Het plangebied is momenteel in gebruik als erf met één woning en drie bijgebouwen. De woning is volgens de BAG gebouwd in 1931. Wat in de BAG als één woning is aangeduid zijn in de praktijk twee bouwdelen (zie Figuur 4 / bouwdelen A1 en A2 Figuur 6). Het meest zuidelijke bouwdeel A2 is een schuur, het noordelijke deel een woning (A1).

Figuur 4: Foto's vanuit het zuidwesten van de woning. (bron: Lex Bruns Architect) en het noordwesten (Google Streetview 2023)

Figuur 5: Foto vanaf het noorden (bron: Google Streetview, april 2023)

De oostelijke schuur en een kleiner bijgebouw ten noordoosten daarvan (Figuur 4, rechts, ten zuiden van de struik, bouwdeel C Figuur 6) zijn net als in het woonhuis gebouwd in 1931 volgens de BAG. De oostelijke schuur bestaat uit een hoger noordelijke blok (Figuur 4 rechts, D1) en een smaller en lager zuidelijke blok (Figuur 4, rechts achter de vlaggenmast, D2) op de luchtfoto is nog een bouwdeel

daarachter te herkennen (D3, Figuur 6). De meest westelijke schuur (Figuur 5) is gebouwd in 1976 (BAG). Op de luchtfoto zijn hier ook twee bouwdelen te onderscheiden (B1 en B2, Figuur 6). Er zijn diverse kabels en leidingen bekend in het plangebied (Figuur 6). Deze komen in een strook aan de noordzijde van het plangebied voor.

Figuur 6: Ligging van kabels en leidingen (bron: KLIC oriëntatie melding 15 augustus 2023) en op basis van de luchtfoto 2022 herkenbare bouwdelen.

Tot 2006 waren de (freatische) grondwater(spiegeldiepte)standen door middel van grondwatertrappen (I, nat t/m VIII droog) gekoppeld aan de kaartenheden van de bodemkaart 1:50.000 (Bijlage 2). Het plangebied werd toen gekenmerkt door een zeer ondiepe grondwaterstand, grondwatertrap II. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (ghg) binnen 40 cm van het maaiveld aanwezig is en de gemiddeld laagste grondwaterstand (glg) tussen 50 en 80 cm-mv aanwezig was. In het meest actuele grondwaterdieptespiegelmodel zijn de verwachte grondwaterstanden gemodelleerd voor blokken van 50 x 50 m. Daarop zijn het plangebied en grote delen van de bebouwde kom niet gekarteerd. In de omgeving komt nog steeds een grondwatertrap II voor. (Wageningen Environmental Research 2022, <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>). Op basis van het verwachte bodemtype (zie paragraaf 2.2.) kunnen organische resten nog goed bewaard gebleven zijn bij deze grondwatertrap.

2.2 Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens

Om het landschap ter plaatse en rondom het plangebied in kaart te brengen, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Geologische overzichtskaart van Nederland (TNO Geologische Dienst 2021);
- Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 versie 2020 (BRO 2022, Maas e.a. 2017);
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 versie 2021 (BRO 2022);
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (www.ahn.nl, AHN4 grid 0,5 x 0,5 m);
- Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond (www.dinoloket.nl);
- Paleogeografische kaart van de Rijn-Maas delta (Cohen e.a. 2012).

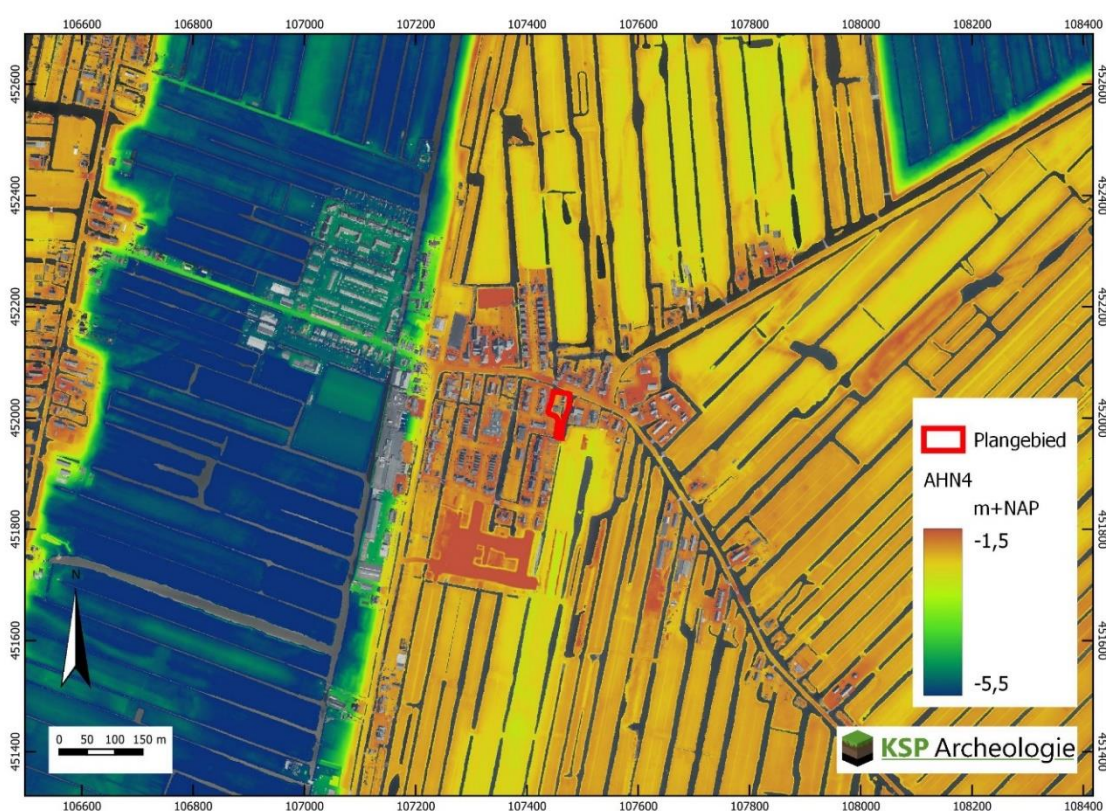

Het plangebied ligt in het westelijke veengebied met een dik pakket Hollandveen (Berendsen e.a. 2005). Op de geomorfologische kaart is het buiten de bebouwde kom het gebied aangeduid als ontgonnen veenvlakte (code M81, Bijlage 1).

Op de bodemkaart (Bijlage 2) is het plangebied gekarteerd als koopveengrond op bosveen (op eutroof broekveen) (code hVb) met een opgebracht moerig dek (toemaakdek, code o....).

Koopveengronden hebben een veraarde bovengrond (kleilig veen of venige klei) van minder dan 50 cm. Het zijn gebieden waar bij hoog water sporadisch klei is afgezet over het veen. Rondom een deel van de dorpen komt een toemaakdek tot 20 cm van slootbagger, stadsvuil, mest en stalzand voor.

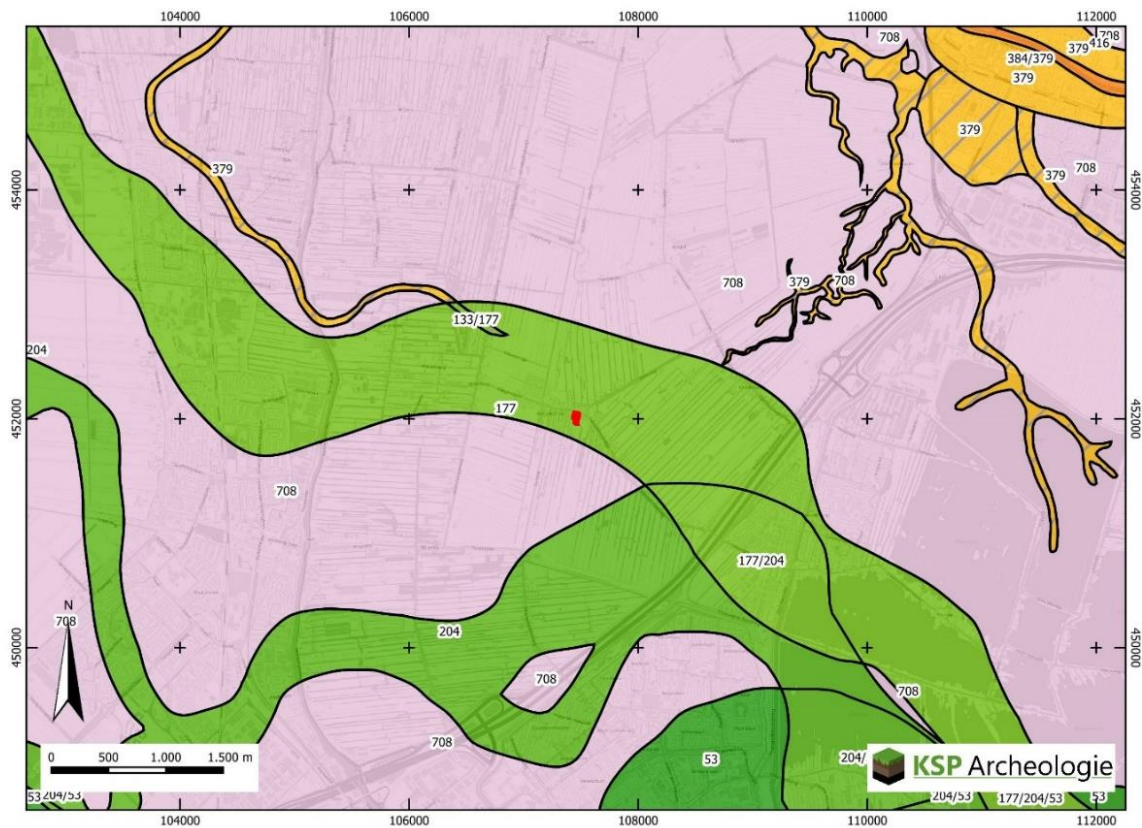
Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) is aan de maaiveldhoogtes een duidelijk onderscheid te maken tussen twee verschillende vlakken op de bodemkaart en de geomorfologische kaart in de omgeving. Het plangebied ligt binnen het hoger gelegen deel dat niet diep is ontgraven voor veenwinning. (Figuur 7). De bebouwde kom van Reeuwijk-Dorp ligt enigszins hoger dan de omgeving.

Figuur 7: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl).

Aan het einde van de laatste ijstijd begon de landijskap te smelten met als gevolg een stijging van de zeespiegel. Door het stijgen van de zeespiegel steeg het peil van het grondwater waardoor het gebied vernatte. In het begin van het Holoceen leidde dit tot het ontstaan van moerasgebieden, waarin veenvorming kon plaatsvinden. Dit veen, dat direct op de pleistocene zandondergrond ligt, wordt de Basisveen Laag genoemd en wordt tot de Formatie van Nieuwkoop gerekend. Daaroverheen zijn zee- (Laagpakket van Wormer) en rivierklei (Formatie van Echteld) afgezet in de periode voorafgaand aan de veenvorming (Hollandveen) sinds het Atlanticum (Stouthamer e.a. 2015).

Op de geologische overzichtkaart (2021) staat Kustveen (Hollandveen Laagpakket) op oudere getijdengeul- (Laagpakket van Wormer) of stroomgordelafzettingen (Formatie van Echteld) gekarteerd. De vorm van de geologische eenheid is gelijk aan de zone waar in de diepe ondergrond de Waddinxveen stroomgordel gekarteerd staat op de stroomgordelkaart (Figuur 8).

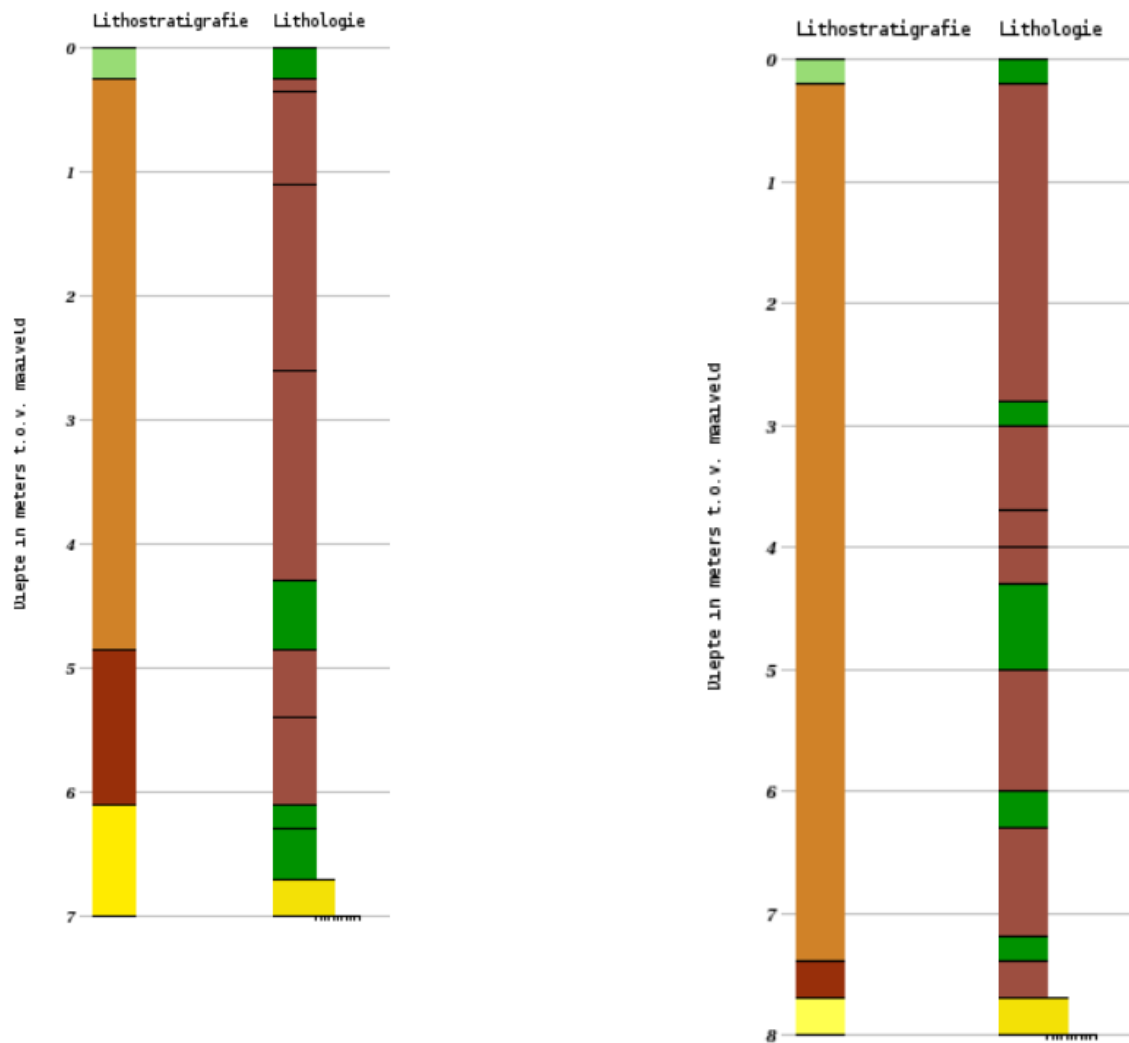
Figuur 8: Het plangebied op de paleogeografische reconstructie van de stroomgordelkaart (Cohen e.a. 2012).

Er zijn nog geen archeologisch resten op deze stroomgordel aangetroffen. De top van het beddingzand wordt tussen 9,5 en 6,5 m-NAP verwacht. De stroomgordel is een voortzetting van de rivier/getijdde stroomgordel van het Benschop systeem. Sedimentatie vond plaats vanaf ca. 5475-5308 voor Chr. De komafzettingen van de Waddinxveen stroomgordel zijn nabij Reeuwijk vanaf ca. 4729-4542 jaar voor Chr.¹ overgroeid met veen (Cohen e.a. 2012). Hoewel de sedimentatie met name in het Vroeg-Neolithicum plaatsvond geven Van der Veen & Wolzak (2021) deze stroomgordel een middelhoge verwachting voor resten uit de Bronstijd en IJzertijd.

De geologische boringen in de omgeving liggen vaak buiten de Waddinxveen stroomgordel. Geologische boring B31C0488 ligt 200 m ten zuidwesten van het plangebied, net buiten de gekarteerde Waddinxveen stroomgordel. Hier komt onder een 25 cm dun zeekleilaagje Hollandveen voor tot 4,85 m-mv (maaiveld op 1,9 m-NAP) veelal veen, tussen 4,3 en 3,85 m-mv (zwak siltige klei). Daaronder komt weer veen voor (Basisveen) tot 6,1 m-mv met daaronder klei en vanaf 6,7 m-mv zand (zand en klei beiden geclassificeerd als Formatie van Boxtel). Ca. 300 m ten noordnoordwesten van het plangebied is

¹ <https://c14.arch.ox.ac.uk/oxcal/OxCal.html> gebruikt om de 6400 en 5800 jaar BP +/- 40 om te rekenen.

geologische boring B31C0567 gezet. Deze ligt nog binnen de gekarteerde Waddinxveen stroomgordel. Hier komt tot 7,7 m-mv (maaiveld rond 2,1 m-NAP) veen ingeschakeld met kleilagen voor. De onderste veenlaag is als Basisveen geïdentificeerd, het zand als de Formatie van Boxtel. (Figuur 9). Een duidelijke stroomgordel met een zandige bedding komt niet naar voren uit de geologische boringen. In beide boringen komt een kleilig niveau voor rond van ca. 4,5 tot ca. 5,0 m-mv en iets dieper dan 6,0 m-mv. Dit kan van een getijdegeul of riviersysteem zijn.

B31C0488
Maaiveld: 1,9 m-NAP
Net buiten gekarteerde Waddinxveen
stroomgordel

B31C0567
Maaiveld: 2,1 m-NAP
Binnen gekarteerde Waddinxveen stroomgordel

Figuur 9: Geologische opbouw in de boringen rondom het plangebied (www.dinoloket.nl)

2.3 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Om de historische situatie en mogelijke verstoringen van de bodem in kaart te brengen zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Rhenolandiae et Amstellandiae, kaart van Johan Blaeu uit 1645 (in De Jonge & van der Zee 2009)
- Kaart van het Hoogheemraadschap van Rijnland van Cornelis Danckerts (in van der Zee 2021).
- Oude kadasterkaarten: kadastrale minuut en oorspronkelijk aanwijzende tafels 1811 – 1832 voor toenmalige eigenaar/gebruiker (beeldbank.cultureelerfgoed.nl);
- Kadaster Archiefviewer (www.kadaster.nl)

- Historische kaarten uit de afgelopen 200 jaar (www.topotijdreis.nl);
- Cultuurhistorische regiobeschrijving Zuid-Holland (CultGIS/Haartsen 2009);
- Archeologische en overige cultuurhistorische rapporten van onderzoek binnen het onderzoeksgebied: is niet van toepassing;
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (www.ikme.nl): geen verwachting op specifieke resten uit WOII;
- Kaart van verdedigingswerken/ Militaire landschapskaart (<https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=militaire%5Flandschapskaart>): er zijn geen verdedigingswerken binnen het plangebied bekend.
- Vooronderzoek Conventionele Explosieven gemeente Bodegraven-Reeuwijk (T&A Survey 2018): onverdacht.
- Topografische kaart van Nederland (Figuur 1);
- Bouw-/constructietekeningen van te slopen of te wijzigen historische bouwwerk: bouwdoossiers ingezien bij het RHC Rijnstreek en Lopikerwaard.
- Gegevens van milieukundig bodemonderzoek (www.bodemloket.nl): geen melding binnen het plangebied;
- Geomorfologische kaart van Nederland/ Bodemkaart van Nederland 1:50.000 / Vergraven gronden project Alterra (Brouwer & Van der Werff 2012):: hierop zijn geen bodemverstoringen t.p.v. het plangebied aangegeven;
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (www.ahn.nl): hierop is een kunstmatige ophoging te zien, maar deze zal deels historisch van aard zijn (toemaakdek)
- In het kader van dit onderzoek zijn geen archieven geraadpleegd omdat een gerichte vraagstelling ontbreekt.

Hieronder volgt een beschrijving van het historische gebruik (bebouwing, grondgebruik, historische wegen etc.) van het plangebied en de directe omgeving. Daarnaast is gekeken of er sprake is van (mogelijke) bodemverstoringen en/of bodemvervuilingen (aard, omvang, diepteligging en locatie) binnen het plangebied.

Het plangebied ligt in de cultuurhistorie (CultGIS) regio Gouwestreek. Daarbinnen is het onderdeel van het Midden-Nederlandse laagveengebied. De Gouwestreek is een uitgestrekt veengebied omringd door rivieren met smalle kleiige oeverwallen als de Hollandse IJssel, Gouwe en Meije. Het veengebied was lange tijd slecht doordringbaar en onbewoond. Prehistorische bewoning komt voor op de oeverwallen van de toenmalige rivieren. In de Romeinse tijd is op de zuidoever van de Oude Rijn een grens van met wegen verbonden versterkingen en controleposten gelegen (de Limes) met onder andere bij Bodegraven een romeinse wachtpost/klein castellum met nederzetting. Kenmerkend zijn lintdorpen die dienden als ontginningsbasis. De dorpen/ontginningen zijn gestart vanaf de 10^e eeuw (Haartsen 2009).

Reeuwijk-Dorp is een 13e eeuwse ontginningsnederzetting binnen het Utrechts-Hollands veengebied. Reeuwijk wordt voor het eerst vermeld 1280 als Rewike en daarna in 1333 als Rewic en in 1509 als Reedwijck (Van Berkel & Samplonius 2006). De betekenis van de plaatsnaam stamt af van het woord wijk, dat 'nederzetting' betekent, en het woord ree, dat 'grenssloot of greppel' betekent. De toevoeging Dorp, bij de plaatsnaam Reeuwijk-Dorp dient ter onderscheiding van Oud-Reeuwijk dat ten oosten van Reeuwijk-Dorp is gelegen.

Voor de specifieke historische ontwikkeling is historisch kaartmateriaal geraadpleegd.

Kaarten van Reeuwijk-Dorp zijn bekend uit 1645 (Rijnland en Amstelland door Johan Blaeu) en 1687 (Hoogheemraadschap van Rijnland, Cornelis Danckerts), deze zijn grofschalig en niet geschikt om uitspraken te doen over de aan/afwezigheid van de bebouwing in het plangebied (geraadpleegd in archeologische bureauonderzoeken door De Jonge & van der Zee (2009) en Van der Zee (2021)).

Voor de toenmalige gemeente Reeuwijk is in 1828 de eerste kadastrale kaart opgemaakt. Op die kaart is het plangebied reeds bebouwd ter hoogte van het huidige woonhuis en in een zone tussen twee schuren in (Figuur 10).

Op basis van de oorspronkelijke aanwijzende tafels was perceel 719 (westzijde plangebied) een boomgaard en perceel 720 een huis, stal? en erf (noordoosten). Perceel 721/723 (zuidoosten/oosten) was tuin / water als tuin en perceel 722 was een boomgaard (zuidpunt).

De percelen waren in bezit van de weduwe van mevrouw Stolwijk (weduwe van C. de Ruiter). Beroep en woonplaats zijn niet gegeven.

De percelen ten westen van het plangebied waren ook in gebruik van de zelfde eigenaar. Hier waren een ander huis en erf aanwezig met een leerloijerij (perceel 718 en 718 bis). Ten zuiden van beide erven (en deels ook in het zuidwesten van het plangebied) was het diepe perceel 716 aanwezig dit was weiland van een andere eigenaar.

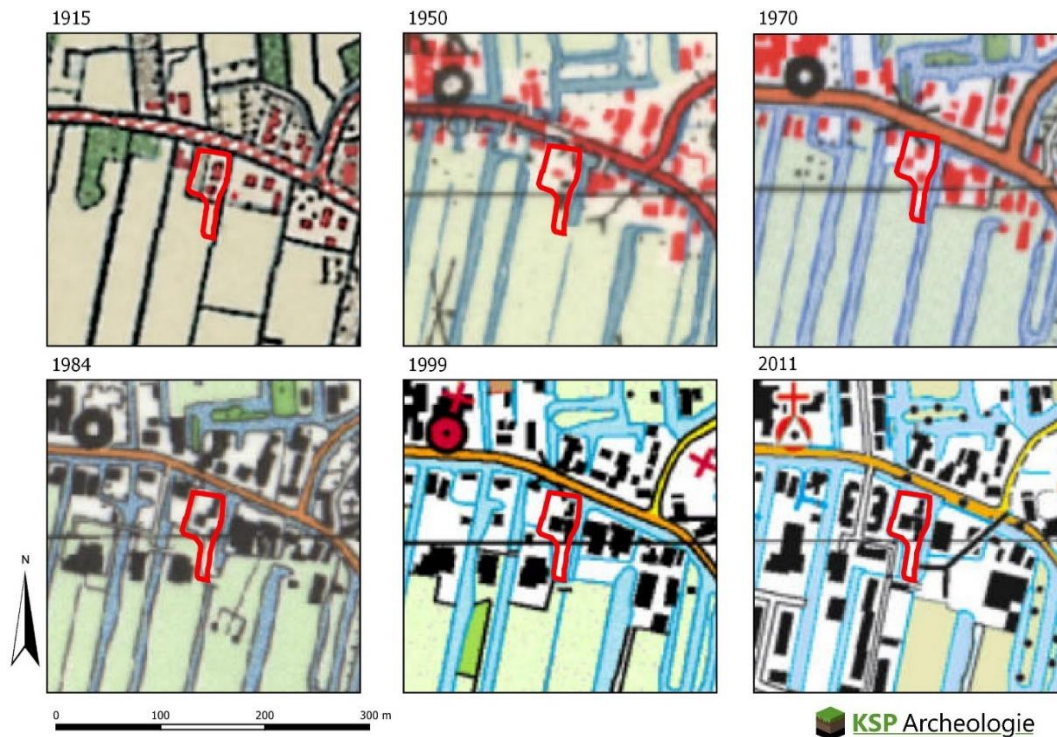

Figuur 10: Het plangebied (rood) op de kadastrale minuut uit 1828 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl) met daarover de huidige bebouwingcontouren (oranje, bron: BAG)

Voor de historische ontwikkeling is ook gekeken naar archeologische resten als gevolg van conflict. Op basis van de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (www.ikme.nl) en Militaire landschappenkaart van de RCE zijn deze niet bekend in het plangebied. Voor de gemeente is een vooronderzoek Conventionele Explosieven uitgevoerd, waaruit blijkt dat Reeuwijk-Dorp onverdacht is. (T&A Survey 2018).

Binnen het plangebied zijn geen bodemverontreinigingen, saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan (www.bodemloket.nl).

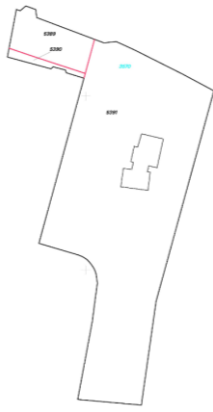
Op topografische kaarten sinds 1915 zijn beperkte veranderingen te zien in het plangebied (Figuur 11), maar de kaarten zijn te grofschalig om uitspraken te doen over de fasering binnen het plangebied.

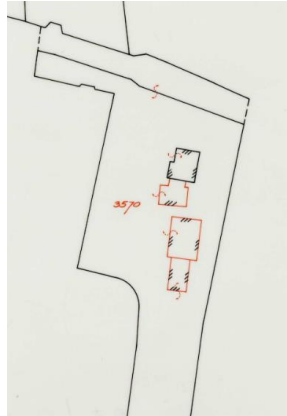
Figuur 11: Het plangebied op kaarten tussen 1915 en 2011 (bron: www.topotijdreis.nl).

Via de kadastrale archiefviewer is onderzoek gedaan naar het perceel (Figuur 12). Het kadastrale maak enkel een nieuwe kaart bij een perceelwijziging, maar neemt op dat moment ook verschillen op in de bebouwing. Niet elke sloop/bouw zal gekarteerd zijn.

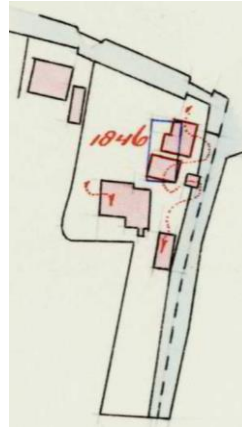
- Het huidige perceel Reeuwijk B 5391 is in 2015 ontstaan door een opsplitsing van perceel 3570. De bijgebouwen zijn toen niet opgetekend.
- In 1985 zijn de bijgebouwen en het achterste deel van het huis opnieuw gekarteerd. De enige duidelijke toevoeging is bouwdeel D1.
- In 1945 (mogelijk later als gevolg van de oorlog) is de sloop (blauw) en bouw (rood omrand) van het huidige woonhuis en stal (bouwdelen A1 en A2) gekarteerd.
- In 1915/1916 lijkt ter hoogte van het woonhuis een gebouw gesloopt en op vrijwel dezelfde plek een nieuw gebouw gebouwd. De bestaande twee bijgebouwen zijn dan gesloopt en twee nieuwe bijgebouwen (mogelijk D2) zijn gebouwd. Percelen 719, 722 en 723 (zie kaart uit 1828, Figuur 10) zijn toen vervallen.
- De oudst bekende kadastrale kaart in de kadastrale archiefviewer is uit 1874. Toen zijn de in 1828 opgetekende percelen 720 en 721 (zie Figuur 10) omgevormd naar percelen 1445 en 1446. De bebouwing uit die tijd komt goed overeen met die uit 1828. Er is een hooiberg aanwezig die niet in 1828 gekarteerd staat en in 1915 weer als verwijderd is aangegeven.

(Jaar) 2015 – (Archiefnr.) 920
Perceel 5391

1985 - 528
Perceel 3570

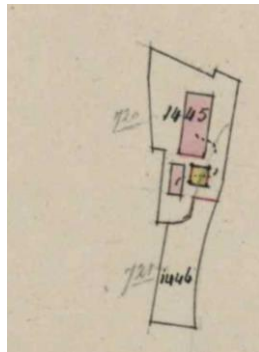
1945 -344
Perceel 1846

1916 – 231
Perceel 1846

1915 – 219
Perceel 1819

1874 - 76
Perceel 1445/1446

Figuur 12: Kadastrale ontwikkelingen in het plangebied (bron: kadaster archief viewer), blauwe cijfers/lijnen: vervalt, rode cijfers/lijnen: toevoegingen.

Op 16 augustus 2023 zijn de dossiers van de bouwvergunningen geraadpleegd bij het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC).

Er is een bouw dossier bekend voor de bouw van een woonhuis en stal aan het Dorp D 113 (nu Dorpsweg 9) uit 1941.² Uit de aanvraag blijkt dat de voorheen bestaande woning met veestalling door brand verwoest te zijn. Het archief van de vrijwilligere brandweer van Reeuwijk bij de RHC is nog nagezocht, maar bevatte geen specifieke informatie over branden. Aangezien Reeuwijk-Dorp onverdacht is op conventionele explosieven (T&A Survey 2018) wordt aangenomen dat dit geen gevolg is van oorlogshandelingen.

De woning is gefundeerd op gewapende betonbalken van 30 cm tot 30 cm onder polderpeil. Naar schatting zijn de funderingen op 60 cm -maaiveld aangelegd. Al wordt in de aanvraag gesteld dat het terrein wordt ontgraven tot 0,3 m onder het maaiveld.

De fundering rust op 10 m lange palen die bij de buitenmuren om de 1,3 m (hart op hart) staan en bij de binnenmuren om de 1,8 m h.o.h. staan. De open ruimte beneden de onderkant van de binten beganegrondvloer ging 22 cm bedragen.

Op de tekening is daarnaast een kelder aangeduid (Figuur 13, doorstede A-B). De kelder komt niet voor op de bovenaanzichten. Vermoedelijk ligt de kelder onder de hal, wat mede blijkt uit het lage raam in de westgevel. Op de tekeningen is geen voormalige situatie aangeduid.

De stal lijkt gefundeerd op niet onderheide balkenfundering. Vermoedelijk ook tot ca. 30 à 60 cm-mv. Met twee smalle mestkelders die tot dezelfde diepte zijn ingegraven. De aanzichten van het woonhuis en stal komen overeen met de huidige situatie.

² <https://archief.rhcrijnstreek.nl/detail.php?id=16963575>, aan het oude adres waren geen andere aanvragen gekoppeld

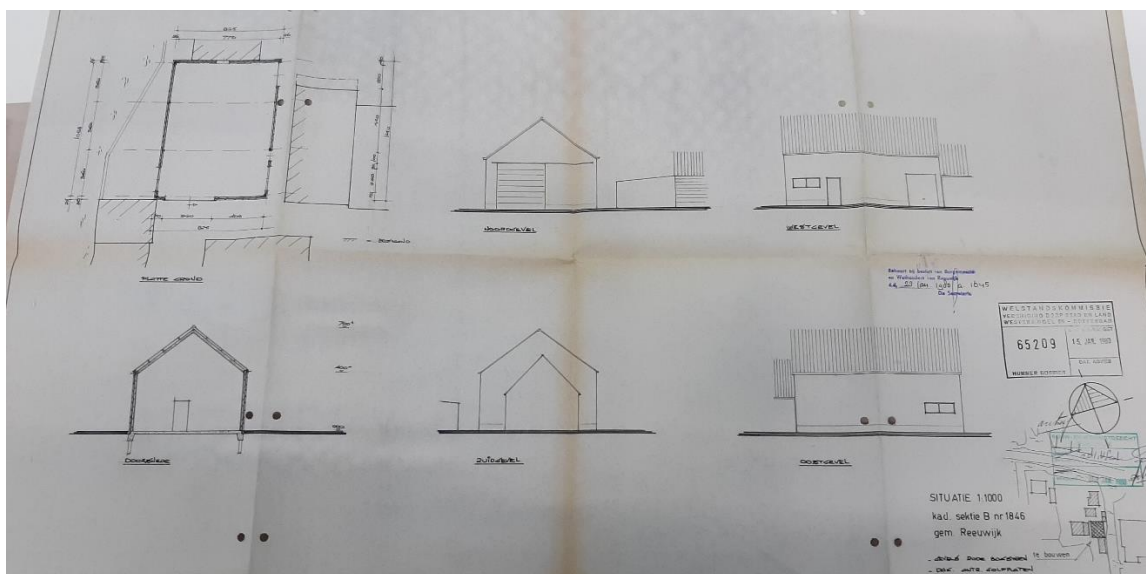

Figuur 13: Foto van de bouwtekening uit 1941 (RHC R002-680-621).

Bij het RHC zijn daarnaast de volgende drie bouwvergunningen bekend:

- 1963: bouw schuur³. Dit bleek een aanvraag namens de eigenaar van Dorpsweg 9 voor de bouw van een berging bij de Reewal. Dit betreft geen bodemingreep in het plangebied.
- 1964: plaatsen betonhoofden voor brug⁴. De oude van verrot hout zijn vervangen door 10 m lange betonpalen.
- 1979: plaatsen hooischuur⁵. Dit betreft pand D1 (Figuur 4). Oorspronkelijk was in 1979 een aanvraag gedaan met een andere tekening. In 1980 is de tekening aangeleverd die overeenkomt met de huidige bebouwing (Figuur 14). Panden B1, B2, C en D2 waren toen reeds aanwezig. De hooischuur is gefunderd op betonblaken op houten palen met oplangers. Exacte diktes van het betonwerk ontbreken. Vermoedelijk gaat het om balken van 30 à 60 cm dikte.

Figuur 14: Foto van de bouwtekening uit 1980 (RHC R098b-483).

³ <https://archief.rhcrijnstreek.nl/detail.php?id=54291946>

⁴ <https://archief.rhcrijnstreek.nl/detail.php?id=54291960>

⁵ <https://archief.rhcrijnstreek.nl/detail.php?id=54291974>

Enkel van bouwdelen A1, A2 en D1 is informatie bekend in het RHC. Van de andere panden kan op basis van de kadaster archiefviewer enkel een indicatie gegeven worden van hun bouwjaar (Tabel 1).

Bouwdeel (Figuur 4)	Bouwjaar (rond)	Functie	Fundering	Voorgangers
A1	1941	Woning	Tot ca. 30 à 60 cm-mv op heipalen. Kelder onder de hal	<1828, 1915 (verloren door brand)
A2	1941	Stal	Balken en lokaal mestkelders tot 30 à 60 cm-mv.	
B1	1941-1980	Schuur?	? vermoedelijk ondiep	1915
B2	1941-1980	Schuur?	? vermoedelijk ondiep	<1828, 1915
C	1941-1980	Bootschuur?	? vermoedelijk ondiep	-
D1	1980	Hooischuur	Balken tot 30 à 60 cm-mv op heipalen	1874-1915
D2	1916?	Schuur?	? vermoedelijk ondiep	1915
D3	Na 1980	Schuur?	? vermoedelijk ondiep	-

Tabel 1: Informatie uit RHC-bouwdossiers en kadaster archieven

2.4 Beschrijving van archeologische gegevens

Om een beeld te krijgen van de archeologische gegevens, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK) (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Archeologische rijksmonumenten (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Archeologische onderzoeken en vondstmeldingen in Archis (archis.cultureelerfgoed.nl);
- Atlas Archeologie Omgevingsdienst Midden-Holland (<https://www.odmh.nl/digitaal-loket/atlas-midden-holland/>);
- E-depot archeologie (DANS): rapporten en onderzoeksgegevens van archeologisch onderzoek (<https://archaeology.datastations.nl/>);
- Historische kaarten (zie paragraaf 2.3);
- Gemeentelijke archeologische beleidskaarten 2006, 2012 en 2021.

Binnen het plangebied, noch binnen 500 m van het plangebied zijn geen archeologische monumenten (AMK-terreinen) en vondstmeldingen aanwezig in Archis.

Het westen van het plangebied wordt geschampt door een aanmeldcontour van Archis onderzoek 2103012100. Uit Engelse & van der Staak-Rijnman (2005) blijkt dat er geen onderzoek heeft plaatsgevonden in het plangebied. De Archis-contour voor de toenmalig nieuwbouwwijk Reesvelt fase 1 is te ruim ingetekend.

In de conclusie van het rapport wordt gesteld dat er geen bebouwing op historische kaarten aanwezig is, maar bij de bespreking van de kadastrale minuut uit 1828 in dat rapport wordt wel ingegaan op de historische bebouwing in het noordoosten van dat plangebied. Het merendeel van het plangebied was weiland.

In de conclusie wordt een uniforme opbouw van de ondergrond besproken met een afdekkende slappe kleilaag op een dikke (bos)veenlaag tot 3,5 m-mv op m rietveen (tot 4,2 m-mv) met daaronder sterk kleilig veen (tot 5,0 m-mv). In het hoofdstuk met de boorresultaten wordt echter vermeld dat de bodemopbouw in het deel dat in 1828 al bebouwd was afweek. In het noordoosten is een 2 m dikke ophooglaag vastgesteld die nodig zal zijn geweest om in de natte omgeving te kunnen wonen. Daarin zijn op een diepte van 1,5 à 2,0 m-mv archeologische indicatoren aangetroffen in de vorm van aardewerk en pijpenstelen, kiezels en schelpen uit de 17e tot 19e eeuw.

In het weiland zijn bij oppervlaktekartering en in twee boringen vondsten (tevens 17e tot 19e eeuw) aangetroffen (roodbakkend aardewerk, steengoed, pijpenpot, kleipijpen, witbakkend aardewerk). Van de oppervlaktevondsten geconcludeerd dat het om stadsafval gaat voor de bemesting.

In de conclusie van het rapport worden alle archeologische indicatoren geïnterpreteerd als stadsafval voor bemesting. Door het ontbreken van andere archeologische indicatoren is geen vervolgonderzoek aanbevolen.

In een straal van 500 m rondom het plangebied zijn nog vijf andere onderzoeken bekend (Tabel 2, Bijlage 3). De meldingen liggen allemaal rond Reeuwijk (gemeente Bodegraven-Reeuwijk). Het laatst vermelde onderzoek ligt ook deels in Alphen aan den Rijn (gemeente Alphen aan den Rijn).

Onderzoek	Locatie en ligging	Type onderzoek	Resultaten
2103012100	Ten westen Reesvelt fase I	Bureau- en karterend booronderzoek in 2005	Geen rapport in Archis of DANS. Gegevens uit Engelse & van der Staak-Rijnman (2005) in van Dasselaar (2010): Bij het booronderzoek zijn geen archeologisch resten aangetroffen. De ODMH was zo vriendelijk om hun kopie van het rapport op te sturen, zie tekst.
2266245100	223 m O Nieuwdorperweg 40-42	Bureauonderzoek in 2009	De Jonge & van der Zee (2009): Ter hoogte van de huidige bebouwing in ieder geval vanaf de 19 ^e eeuw bebouwd. Volgens de gemeente is de kans klein dat hiervan nog intacte resten aanwezig zijn als gevolg van flinke bodemverstoringen. Langs onbebouwde zuidelijke strook is een verkennend booronderzoek geadviseerd door het ADC.
2291866100	166 m Z Reesvelt fase II	Bureau- en karterend booronderzoek in 2010	van Dasselaar (2010): tot 0,4 à 0,8 m-mv: venige klei/kleig veen met zand en pijnbijnmengingen o.a. 17 ^e en 18 ^e eeuwse (ex situ) vondsten (toemaakdek) tot 0,6 à 1,0 m-mv: veraard bosveen tot 2,6 à 3,0 m-mv; onveraard bosveen tot (min) 4,0m-mv: onveraard rietzeggeveen Geen in situ archeologische indicatoren → geen vervolg
2372485100	7 m O Nieuwdorperweg 44 en 65	Bureau- en verkennend booronderzoek in 2012	De Jonge & Huizer (2012): In 1828: bebouwing met erf Tot 40 à 75 cm-mv: bouwvoor (Vz1(g1)), vaak afgedekt met omgewerkte puinverharding. Tot (min) 150 cm-mv: bosveen, onveraard. Verwachting voor resten vanaf de Late Middeleeuwen blijft gehandhaafd. Geen vervolgonderzoek aanbevolen door aard van de geplande ingrepen.
5079279100	213 m ZO Nieuwdorperweg 59	Bureau- en verkennend booronderzoek in 2021	Van der Zee (2021): Weiland op Kaart 1828, vanaf 1875 bebouwd. Verstoord tot 0,6 à 2,8 m-mv, daaronder zwak kleig veen tot maximaal boordiepte (4,0 m-mv) Diep verstoord → vrijgave
5206667100	375 m ZW Middelburger- en Tempelpolder.	Bureauonderzoek in 2022	Kroes (2022): Lager gelegen afgegraven terrein voor veenwinning. → geen vervolg.

Tabel 2: Overzicht van onderzoeksmeldingen binnen 500 m van het plangebied (bron: archis.cultureelerfgoed.nl).

De overige onderzoeken in de omgeving geven een divers beeld. Twee andere locaties waren net al het plangebied al bebouwd in 1828. Aan de Nieuwdorperweg 40-42 vond het bevoegd gezag het niet zinvol om onderzoek te doen, omdat bij de bouw van het woonhuis en loodsen de bodem flink verstoord was volgens mededeling van de gemeente Reeuwijk. Aan de Nieuwdorperweg 44-65 is door de archeologische onderzoekspartij geadviseerd om de archeologische verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd te handhaven. De ingrepen waren hier beperkt, waardoor hier geen vervolgonderzoek nodig was.

In de Atlas Archeologie van de Omgevingsdienst Midden-Holland hebben de onderzoeken uit Archis een gedetailleerde contour. Er komen in de buurt van het plangebied in aanvulling op Archis drie kleine ronde cirkels en een vierkant (Figuur 15). De archeologische adviseur van de Omgevingsdienst

gaf aan: "De cirkels 1, 2 en 4 zijn de adressen waaraan de andere vakken zijn gekoppeld. Die hebben dus geen eigen data." Bij het vierkant 3 is een grondradaronderzoek uitgevoerd aan de Kerkweg 2-4 in 2011. Uit van den Oever & Barink (2011) blijkt dat uit historische vooronderzoek verwacht werd dat op het voorterrein van de huidige kerk aan de Kerkweg een eerder kerkgebouw heeft gestaan. In de radarbeelden waren reflecties zichtbaar die afkomstig zijn van de funderingen van het voormalige kerkgebouw, maar omdat de begrenzing van de reflecties onduidelijk waren is geconcludeerd dat die funderingen grotendeels verwijderd zijn.

Figuur 15: Het plangebied (globaal in blauw aangeven) en in paars de archeologische onderzoeken zoals bekend bij de ODMH (atlas.odmh.nl)

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk uit 2012 heeft Reeuwijk-Dorp een lage archeologische verwachting (De Boer 2012, zie ook paragraaf 1.3). Uit o.a. De Jonge & van der Zee (2009) blijken (delen van) Reeuwijk-Dorp op de archeologische beleidskaart van de voormalige gemeente Reeuwijk uit 2006 een grote trefkans op resten van historische bebouwing te hebben. Deze beleidswijziging in 2012 verklaart mogelijk het ontbreken van archeologische onderzoeken tussen 2012 en 2020.

2.5 Beschrijving van de ondergrondse bouwhistorische waarden

Op basis van het historisch kaartmateriaal (paragraaf 2.3) zijn binnen het plangebied bouwhistorische resten aanwezig geweest die minimaal teruggaan naar 1828.

Uit bouwaanvragen bij het RHC en kadastrale aanpassingen blijkt dat ter hoogte van de kern van de in 1828 gekarteerde huisplaats verbouwen hebben plaatsgevonden in 1915 en 1941. De oorzaak van de vernieuwing van de bebouwing in 1941 is een brand waarna de huidige deels onderkelderde woonhuis en stal zijn gebouwd. Ter hoogte van het bekende bijgebouw op de kaart van 1828 hebben rond 1915 en na 1941 ook vernieuwingen plaatsgevonden.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek (paragraaf 2.1 t/m 2.5) is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld (samengevat in Tabel 3). Deze verwachting zal in de onderstaande tekst worden toegelicht.

Het landschap heeft met name voor de prehistorische mens een belangrijke rol gespeeld in de keuze voor een bewoningslocatie. Gezien de ouderdom van de te verwachte afzettingen kunnen in het plangebied vindplaatsen aanwezig zijn vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Resten uit de steentijd in de top van het dekzand. Het reliëf van dit meer dan 7 m diep gelegen landschap is moeilijk in te schatten en daarmee ook de archeologische verwachting.

Periode	Landschap	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-Paleolithicum – Midden-Neolithicum	Pleistocene dekzandgebied met Basisveen	Onbekend	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen, vuursteen artefacten, haardkuilen	Dieper dan 6,5 m-mv
Vroeg - Neolithicum	Stroomgordel van Waddinxveen	Middelhoog	Nederzetting: cultuurlaag, (paal)kuilen, greppels, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen Begravingsresten: kringgreppel, fragmenten aardewerk (urn), verbrande botresten	Dieper dan 4 m-mv
Midden-Neolithicum tot Volle Middeleeuwen	Kustveen (Hollandveen)	Laag		Vanaf 2 m-mv
Late-Middeleeuwen-Nieuwe tijd	Dorpslint binnen ontgonnen veenvlakte	Zeer hoog (voor de verstoring)	Huisplaats: cultuurlaag, (paal)kuilen, greppels, bakstenen, fragmenten aardewerk, gebruiksvoorwerpen	Vanaf maaiveld

Tabel 3: Specifieke archeologische verwachting per periode voor het plangebied.

Het huidige landschap rond het onderzoeksgebied is ontstaan tijdens het Holoceen. Het getijde-, rivier en veenlandschap is voortdurend veranderd en dat heeft een grote invloed gehad op de keuze voor bewoningslocaties voor met name de prehistorische mens. Vooral de hoger gelegen pleistocene terrasresten, rivierduinen, oevers van rivieren en verlaten stroomgordels werden uitgekozen als nederzettingenlocatie. Stroomgordels zijn relatief hooggelegen gronden tussen laaggelegen komgebieden. De stroomgordels zijn daarom aantrekkelijke vestigingsplaatsen voor mensen. Tijdens de actieve fase van de stroomgordel kan bewoning hebben plaatsgevonden op de oeverwal langs de geul. Het veengebied was door haar slechte draagkracht,

Op de gemeentelijke verwachtingskaart is aan het gebied net buiten de historische kern een middelhoge archeologische verwachting toegekend (Figuur 2). Deze verwachting is gebaseerd op de ligging ter plaatse van Waddinxveen stroomgordel. Deze heeft sediment afgezet met name in het Vroeg-Neolithicum. Aan het eind van het Vroeg-Neolithicum is deze stroomgordel overgroeid door veen en zal het plangebied minder geschikt geweest zijn voor bewoning.

1. Datering: Vroeg-Neolithicum
2. Complextype: Nederzetting en/of grafveld.
3. Omvang: Nederzettingsterreinen of grafvelden/begravingen variëren in grootte van enkele honderden tot duizenden vierkante meters en kunnen zich soms over meerdere hectaren uitstrekken.
4. Diepteligging: De top van het beddingzand wordt tussen 9,5 en 6,5 m-NAP verwacht (Cohen e.a. 2012), oftewel 7,5 à 4,5 m -mv. In de archeologische booronderzoeken is geen stroomgordelafzetting herkend binnen de maximale boordiepte van 5 à 6 m-mv. In de nabijgelegen dino-loket boringen is geen beddingzand aanwezig. Rond 4,5 m-mv is hierin wel een kleilig niveau aanwezig. Ten westen van het plangebied is vanaf 4,3 m-mv sterk kleilig veen

waargenomen. Mogelijk hangt deze kleiigere veenlaag samen met sedimentatie vanuit een nabijgelegen geul (interpretatie KSP).

5. Gaafheid en conservering: Goed. De afzettingen zijn overgroeid door veen. Er zijn geen andere rivierlopen in de omgeving bekend die voor erosie van dit landschap hebben gezorgd.
6. Locatie: hele plangebied.
7. Uiterlijke kenmerken: de nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die vaak diep in de grond gefundeerd waren. Waterputten werden gegraven voor de watervoorziening terwijl in en nabij de nederzetting afvalkuilen werden gegraven om afval te begraven. Naast nederzettingenresten kunnen ook begravingen voorkomen. Restanten hiervan kunnen bestaan uit kringgreppels, fragmenten aardewerk (urnen), crematieresten, inhumaties e.d. De sporen kunnen diep in de bodem reiken. Daarnaast kan sprake zijn van een archeologische laag met indicatoren zoals fragmenten aardewerk, houtskool en fosfaat.
8. Mogelijke verstoringen: Zie punt 5.

Vanaf het einde van het Vroeg-Neolithicum zijn de rivierafzettingen van de Waddinxveen stroomgordel nabij Reeuwijk overgroeid met veen. Het veen zal jarenlang moeilijk doorgaan en nat geweest zijn en heeft daarom een lage archeologische verwachting op archeologisch resten.

Dit veengebied wordt vanaf de 13^e eeuw ontgonnen. Op basis van historische kaartmateriaal is Reeuwijk-Dorp minimaal sinds de 16^e eeuw aanwezig. Het plangebied ligt direct aan de Dorpsweg die ontginningsas vormde. Op de oudste gedetailleerde kaart van 1828 is al bebouwing aanwezig ter hoogte van het woonhuis. Op basis van archiefonderzoek is dit woonhuis gesloopt en op vrijwel dezelfde plaats herbouwd rond 1915 en na een brand in 1941.

1. Datering: Huisplaats is minimaal sinds 1828 in gebruik, maar er kunnen restanten van eventuele voorgangers die teruggaan tot in de de Late Middeleeuwen aanwezig zijn.
2. Complextypen: Nederzetting (huisplaats).
3. Omvang: het perceel met huis en erf had in 1828 een omvang van ca. 750 m². 40 m² ligt onder de huidige watergang ten noorden van het plangebied.
4. Diepteligging: het leesbare sporenniveau wordt onder de bovengrond verwacht (vanaf ca. 30 cm -mv) tot diep in de bodem.
5. Gaafheid en conservering: Als de archeologische resten voor de huisplaats uit bouwmaterialen bestaan (baksteen) en relatief jong zijn, kan de gaafheid en conservering goed zijn mits de funderingen niet zijn verwijderd. Een houten balken/palenfundering zal door de brand uit 1941 meer schade hebben ondervonden.
6. Locatie: Het oostelijke gedeelte van de noordelijke helft van het plangebied betreft de kern van de vindplaats, maar ook in het weiland en de boomgaard kunnen off-site resten aanwezig zijn.
7. Uiterlijke kenmerken: ter plaatse van de huisplaats kunnen muurresten (baksteen), afvalkuilen, greppels, paalkuilen en mogelijk ophogingslagen aanwezig zijn. Daarnaast kan vondstmateriaal aanwezig zijn in de vorm van fragmenten aardewerk, fragmenten metaal, gebruiksvoorwerpen e.d.
8. Mogelijke verstoringen:
  - a. In 1828 lijkt enkel in het oosten van het plangebied een watergang aanwezig te zijn. Door de aanleg van watergangen zijn de randen van de toenmalige percelen verloren gegaan.
  - b. Langs de noordrand van het plangebied komen diverse kabels en leidingen voor. Hier zal de bodem vergraven zijn.
  - c. Door de verbouwingen in 1915 en de brand en verbouwingen (met deels onderkelderingen) in 1941 zal de conservering en gaafheid van de ondergrondse bouwhistorische resten aangetast zijn.

3 Conclusie en advies

3.1 Conclusie

Het doel van het archeologische bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Op de gemeentelijke, archeologische verwachtingskaart is aan het plangebied een (zeer) hoge archeologische verwachting toegekend (Waarde – Archeologie -2 Figuur 2) door de ligging in de historische kern van Reeuwijk-Dorp. Deze verwachting wordt bevestigd door historisch kaartmateriaal waar ter hoogte van het huidige woonhuis en stal uit 1941 een voorganger bekend is op een kaart uit 1828. De voormalige funderingen van de woonhuis-stal van ca. 1828 zullen aangetast zijn door sloop/herbouw rond 1915 en door een brand in 1941 en aansluitend herbouw waarbij het gebouwd deels onderkelderd is. Ook ter hoogte van het in 1828 gekarteerde bijgebouw hebben verbouwingen plaatsgevonden.

In de diepere ondergrond is de Vroeg-Neolithische Waddinxveen stroomgordel gekarteerd. Deze heeft een middelhoge verwachting vanaf 5 m-mv (Waarde – Archeologie -4, Figuur 2). Waar in de omgeving geen historische bebouwing of diepere gelegen stroomgordel aanwezig is geldt een lage archeologische verwachting (Waarde – Archeologie -5, Figuur 2).

3.2 Advies

Het bureauonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het plangebied minimaal sinds 1828 in gebruik is als erf. De resten van dit erf zullen aangetast zijn door aanpassingen in 1915 en 1941. In 1941 kunnen door brand en de aanleg van een kelder een groter deel van de ondergrondse bouwhistorische resten verloren zijn gegaan. KSP Archeologie acht de kans klein dat er nog een behoudenswaardige huisplaats aanwezig is in de ondergrond en adviseert geen vervolgonderzoek voor de voorgenomen ingrepen. Er is ook geen archeologische dubbelbestemming nodig om de resten uit de Nieuwe tijd te beschermen.

In de diepere ondergrond kunnen resten van de Waddinxveen stroomgordel aanwezig zijn. Dit potentiële archeologische niveau met een middelhoge verwachting voor resten uit het Vroeg-Neolithicum is naar verwachting niet aangetast. Er wordt geadviseerd om aan het plangebied een dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie -4' te geven. Onderzoek is nodig bij ingrepen dieper dan 500 cm (5m) over een oppervlak groter dan 1.000 m². Door de bouw van de drie woningen zal gezamenlijk ca. 250 m² oppervlak onderheid worden. KSP Archeologie acht daarom nader onderzoek naar deze dieper gelegen stroomgordel niet nodig.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. De omgevingsdienst Midden-Holland heeft het rapport namens de gemeente Bodegraven-Reeuwijk beoordeeld en is het eens met de conclusies van het rapport. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk moet nog een selectiebesluit nemen.

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek een verwachting betreft, kan op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet met zekerheid gegarandeerd worden. Indien bij graafwerkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10, bij de minister gemeld te worden. In de praktijk kan de vinder terecht bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (T 033 – 4217 456 of info@cultureelerfgoed.nl) zodat de vondst geregistreerd wordt in het centraal archeologische informatiesysteem. Daarnaast wordt het advies gegeven om de vondst ook bij de gemeente te melden.

Literatuur

Boeken, rapporten en artikelen

- Bakker, H. de & Schelling, J. (1989). *Systeem van de bodemclassificatie voor Nederland: de hogere niveaus*. (Tweede druk bewerkt door Brus, D.J. & Wallenburg C. van) Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A. (2005). *Landschappelijk Nederland*. Perspectief Uitgevers, Utrecht.
- Berkel, G. van & K. Samplonius. 2006. *Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie*. Prisma, Utrecht.
- Centraal College van Deskundigen Archeologie (2018). *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1*. Stichting voor Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.
- Dasselaar, M. van (2010): *Archeologisch onderzoek aan Reesvelt fase II te Reeuwijk-Dorp (gemeente Reeuwijk), Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met karterende boringen*. Archeomedia RAPPORT A10-054-I
- Engelse, R.F. en S. van der Staak- Stijnman (2005), Verkennend archeologisch onderzoek Reewal en Dorpsweg (Reesvelt) te Reeuwijk-Dorp, ArcheoMedia Rapport A05-572-I, Capelle aan den IJssel (samenvatting in van Dasselaar 2010).
- Haartsen, A. (2009). *Ontgonnen Verleden. Regiobeschrijvingen provincie Zuid-Holland*. Bureau Lantschap.
- Jonge, N. de & R. van der Zee (2009). Nieuwdorperweg 40 en 42 te Reeuwijk, een bureauonderzoek. *ADC-rapport 2154*
- Jonge, N. & J. Huizer (2012): *Nieuwdorperweg 44 en 65 in Reeuwijk-Dorp, gemeente Bodegraven-Reeuwijk. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC-rapport 3106
- Kroes, R.A.C. (2022): *Plangebied Middelburger- en Tempelpolder te Reeuwijk, gemeente Bodegraven-Reeuwijk en Alphen aan den Rijn; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. RAAP-rapport 5783.
- Nederlands Normalisatie Instituut (1990). *NEN-5104:1989 NL, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie Instituut, Delft.
- Oever, F. van den & Barink, F.G.J. (2011). *Rapportage grondradaronderzoek, locatie Kerkweg 2-4 te Reeuwijk*. Saricon-rapport 10S076-RD-01
- Stouthamer, E., Cohen, K.M. & Hoek, W.Z. (2015). *De vorming van het land: geologie en geomorfologie*. Perspectief Uitgevers, Utrecht.
- T&A Survey (2018) (auteurs zijn zwartgelakt). Vooronderzoek Conventionele Explosieven. Gemeente Bodegraven-Reeuwijk. T&A Survey projectnummer GPR6685. Versie 2.0 Definitief. Geraadpleegd via https://www.odmh.nl/publish/pages/1119/vooronderzoek_conventionele_explosieven_bodegraven-reeuwijk.pdf

Zee, R.M. van der (2021): *Nieuwdorperweg 59, Reeuwijk (gemeente Bodegraven-Reeuwijk). Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek.* ADC-rapport 5504

Kaartmateriaal

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2020-2022). AHN4, grid 0,5 x 0,5m: www.ahn.nl en de ruwe data via <https://www.ahn.nl/ahn-viewer>

Archeologische Monumenten Kaart (2014) Geraadpleegd via archis.cultureelerfgoed.nl

Archeologische onderzoeks- en vondstmeldingen (actueel). Geraadpleegd via archis.cultureelerfgoed.nl

Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG): <https://bagviewer.kadaster.nl>

Basisregistratie Topografie Achtergrondkaarten (BRT-A) via WMTS-server: <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/tiles/service/wmts?request=GetCapabilities&service=WMTS>

Bestemmingsplan: www.ruimtelijkeplannen.nl

Bodemkwaliteit: <https://www.bodemloket.nl>

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 november 2021 (gepubliceerd in de Basis Registratie Ondergrond juli 2022). Wageningen Environmental Research. Geraadpleegd via <https://service.pdok.nl/bzk/bro-bodemkaart/atom/index.xml>

Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland schaal 1:25.000: www.topotijdreis.nl (Kadaster).

Brouwer, F. & M.M. van der Werff, (2012). *Vergraven gronden: Inventarisatie van 'diepe' grondbewerkingen, ophogingen en afgravingen.* Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2336.

Cohen, K.M., Stouthamer, E., Pierik, H.J. & Geurts, A.H. (2012). *Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta.* Dept. Fysische Geografie. Universiteit Utrecht. Digitale Dataset. <http://persistent-identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-nqjn-zl>

Data en Informatie van de Nederlandse Ondergrond: <https://www.dinoloket.nl>

Digitaal Archief (DANS) Rapporten en onderzoeksgegevens van archeologisch onderzoek: <https://archaeology.datastations.nl/>

Digitale Kadastrale kaart van Nederland v4 via WMS server: https://geodata.nationaalgeoregister.nl/kadastralekaart/wms/v4_0?service=WMS&version=1.3.0&request=GetCapabilities

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 versie maart 2021 (gepubliceerd in de BasisRegistratie Ondergrond juli 2022). Alterra, Wageningen UR. Geraadpleegd via https://service.pdok.nl/bzk/bro-geomorfologischekaart/atom/v1_0/index.xml. Legenda: Maas, G. J., S. P. J. v. Delft & A. H. Heidema. (2017). "Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland 1:50 000 (2017)." <http://legendageomorfologie.wur.nl/>. Wageningen, Wageningen Environmental Research.

Grondwatertrappenkaart van de bodemkaart 1:50.000 versie tot 2006: <http://geoplaza.vu.nl/data/dataset/bodemkaart-van-nederland/resource/2398cef7-957e-4ba5-b218-08ac275d72fb>.

Indicatieve Kaart Militair Erfgoed: www.ikme.nl

Luchtfoto Beeldmateriaal / PDOK 25 cm RGB (tot 2020) en 8 cm RGB (vanaf 2021) via WMS server: https://service.pdok.nl/hwh/luchtfotorgb/wms/v1_0

Kaart van verdedigingswerken / Militaire landschapskaart <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=militaire%5Flandschapskaart>

Kadastrale kaarten 1811-1832. <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

Paleogeografische kaarten – Atlas van Nederland in het Holoceen (2^e generatie, versie 2.1). Vos, P., van der Meulen, M.; Weerts, H. en Bazelmans, J. (2018): *Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*, Amsterdam (Prometheus).

Rijksmonumenten: Geraadpleegd via WFS server: <https://data.geo.cultureelerfgoed.nl/openbaar/wfs>

TNO Geologische Dienst (2021): Geologische Kaart van Nederland 2021 <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>.

Topografische kaart van Nederland schaal 1:10.000 (rasterbestand) via WMS server: <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/top10nlv2/wms?request=GetCapabilities&service=wms>

Wageningen Environmental Research (2022). *Grondwaterspiegeldiepte Model voor Nederland (50x50 meter grid)* https://service.pdok.nl/bzk/bro-grondwaterspiegeldiepte/wms/v1_0

Websites

Geologische eenheden (formaties): <https://www.dinoloket.nl/stratigrafische-nomenclator>

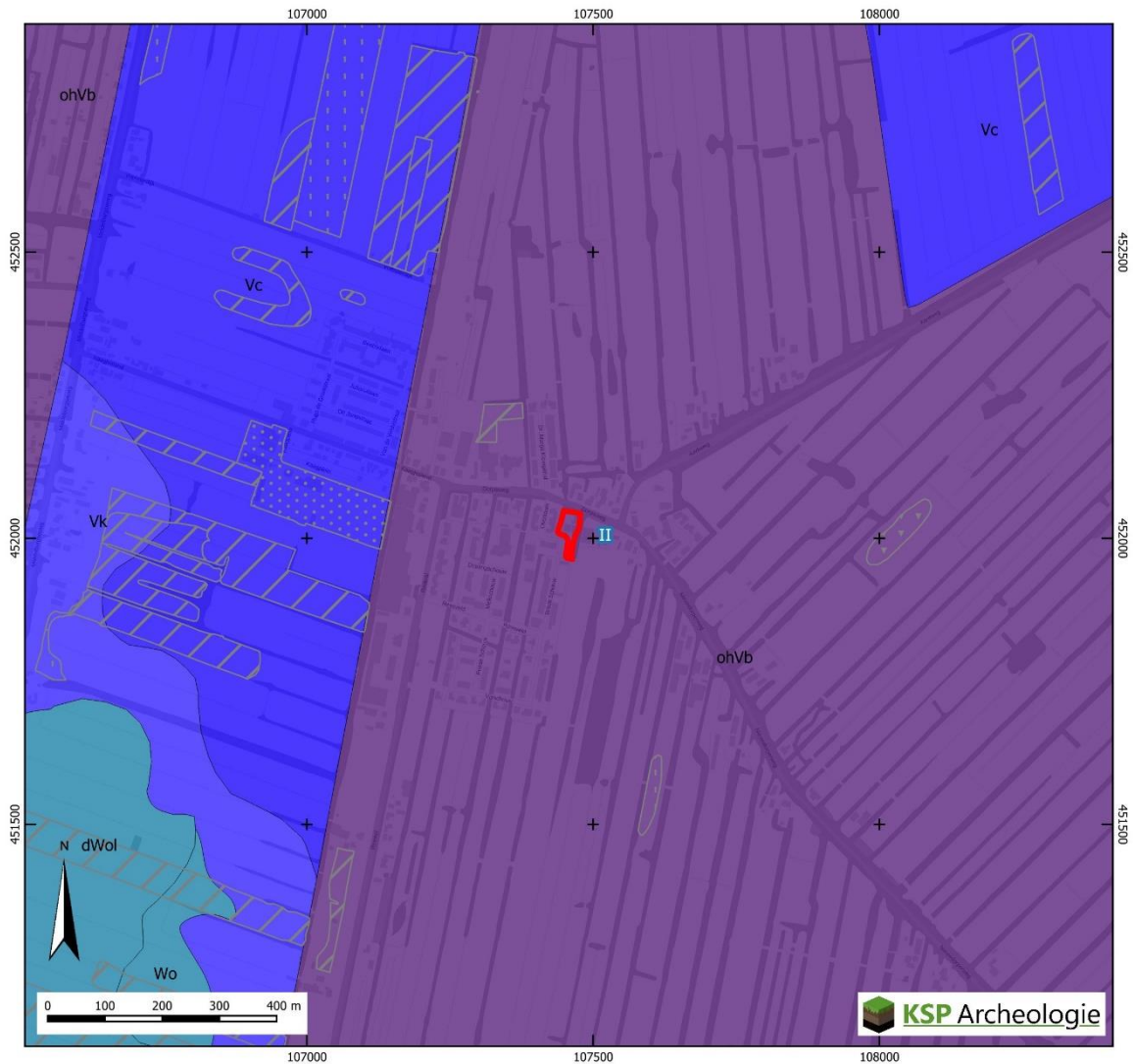

Bijlage 1 Geomorfologische kaart

- Plangebied
- B44 Stroomrug of stroomgordel
- M81 Ontgonnen veenvlakte
- Water
- Toevoegingen bedekking (BRO 2021)
ykd: al dan niet bedekt met rivierklei/dekzand

Bijlage 2 Bodemkaart

Plangebied

Grondwatertrappen versie 2006

Bodemkaart (BRO 2022)

hVb Koopveengronden op bosveen (of eutroof broekveen)

Vc Vlierveengronden op zeggeveen, rietzeggeveen of (mesotroof) broekveen

Vv Vlierveengronden op (meestal niet gerijpte) zavel of klei, beginnend ondieper dan 1.2 m

Wo Moerige eerdgronden met een moerige bovengrond of moerige tussenlaag op niet gerijpte zavel of klei

Toevoegingen bovengrond (code voor) (BRO 2022)

d: Plaatselijk verdrogende lagen in de bovenste 0,4 m

o: Opgebracht zandig moerig dek (toemaakdek)

Toevoegingen ondergrond (code achter) (BRO 2022)

I: Plaatselijk katteklei binnen 0.8 m en tenminste 0.1 m dik

Vergraven Gronden
(Brouwer & van der Werff 2012)

Delfstoffen

Depots

Gemodificeerde natuur

Verwerkingen

Bijlage 3 Archeologische gegevens

Plangebied	Rijksmonument punten (RCE) archeologisch
Vondstmeldingen (de laatste drie cijfers van het label=100 zijn weggelaten)	onroerend gebouwd
vondstlocaties bij onderzoeken	Rijksmonument vlakken (RCE) archeologisch
Onderzoeksmeldingen (de laatste drie cijfers van het label=100 zijn weggelaten)	onroerend gebouwd
Bureauonderzoek	Archeologische Monumenten Kaart (AMK, 2014) Terrein van archeologische waarde
Booronderzoek/grondradar	Terrein van hoge archeologische waarde
Gravend onderzoek	Terrein van zeer hoge archeologische waarde
Overig	Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Gegevens zijn afkomstig uit het Archeologisch Informatiesysteem Archis, bijgewerkt tot en met 30-06-2023

Bijlage 4 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Samengesteld door E.A. Schorn (BAAC) naar aanleiding van de publicatie: De steentijd van Nederland (2005). Onder redactie van: Jos Deeben, Erik Drenth, Marie-France van Oorsouw en Leo Verhart.

Ouderdom in cal. C14- jaren	Chronostratigrafie				MIS	Lithostratigrafie			
	Holoceen				1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)			
11.755	Kwartair	Laat	Weichselien (ijstijd)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye	Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden	
12.745				Allerød (warm)					
13.675				Vroege Dryas (koud)					
14.025				Bølling (warm)					
14.700				Laat-Pleniglaciaal					
29.000		Pleistocene	Laat	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Midden-Pleniglaciaal				3
50.000					Vroeg-Pleniglaciaal				4
75.000					Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)				5a
									5b
									5c
	5d								
115.000			Eemien (warme periode)	5e	Eem Formatie				
130.000			Saalien (ijstijd)	6	Formatie van Drente				
370.000	Midden	Midden	Holsteinien (warme periode)	6	Formatie van Urk				
410.000			Elsterien (ijstijd)			Formatie van Peelo			
475.000			Cromerien (warme periode)		Formatie van Sterksel				
850.000			Pre-Cromerien						
2.600.000	Vroeg	Vroeg							

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden	
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd	
1500	Vb1			Middeleeuwen			
450	Va			Romeinse tijd			
0		Holoceen	Subborea koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk > 1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd	
12	IVa			Bronstijd			
800	815		Midden	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	Neolithicum
2000	2650						
3755	5000						
4900	8000	Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Mesolithicum	
5300	8240		Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend		
7020	8800	Laat-Pleistoceen Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
8240	9000			Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen	
8800	11.755			Vroege Dryas	LW I	open parklandschap	
11.755	10.150			Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen	
12.745	10.800	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)				perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	
13.675	11.800						
14.025	12.000	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)				perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	Midden-Paleolithicum
14.700	13.000						
35.000		Eemien (warme periode)				loofbos	
75.000		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)				Vroeg-Paleolithicum
115.000	130.000						
300.000							

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Archeologische periodes volgens het Archeologisch Basis Register

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

